

แนวทางการประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา*
GUIDELINE FOR APPLYING BUDDHIST AND POSTMODERN
PHILOSOPHY IN THE DEVELOPMENT OF BUDDHIST TOURISM IN
SONGKHLA PROVINCE

พระครูวิจิตรรัตนวัตร (ณรงค์ฤทธิ์ จิตรภักดี)
Phrakru Wichitratanawat (Narongrit Chitpakdee)
พิน ดอกบัว
Fuen Dokbua
สวัสดี อโนทัย
Sawat Anothai
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
Saint John's University, Thailand
E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุกว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงศาสนา 3) เพื่อนำพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และแนวทางต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนาม นำเสนอการวิจัยแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เพื่อการพักผ่อนและการทำความดีที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุกว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ประกอบด้วยหลักพุทธอภิปรัชญา (ชั้น 5) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา 2) หลักพุทธจริยศาสตร์ (พุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม 4) และพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปายะ 7) และแนวคิดทางปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่องเทคโนโลยีการตลาด ส่วนการนำพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา สามารถประยุกต์ใช้ได้ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการจัดการภูมิทัศน์ ด้านความร่วมมือ (รัฐ วัด

* Received 7 May 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

และชุมชน) ด้านบุคลากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านร้านค้า/สินค้าที่ระลึก ด้านข้อมูลสารสนเทศ และด้านการประชาสัมพันธ์ องค์กรความรู้ใหม่และแนวทางต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ภายใต้โมเดล “LVW - BDTI”

คำสำคัญ: พุทธปรัชญา, ปรัชญาหลังนวยุค, การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this article were as follows: 1) to study the concept of Buddhist tourism in Songkhla Province, 2) to study the Buddhist and Postmodern philosophy on religious tourism, 3) to use the Buddhist philosophy and postmodern philosophy as a guideline for applying in the development of Buddhist tourism in Songkhla province, 4) to create a new body of knowledge and a model for the development of Buddhism tourism. This research was a qualitative research by document studies and field studies present the research results by a descriptive method. The results of the research were found as follows: The concept of Buddhist tourism in Songkhla province. It is a form of tourism that aims to provide tourists with diverse experience for relaxation and good deeds affecting the quality of life and both physically and mentally. Buddhist and Postmodern philosophy on religious tourism, It consists of the principles of Buddhist metaphysics (Khan 5), Buddhist Epistemology (Panya 2), Buddhist ethics (Noble Eightfold Path), Buddhist Morality (4 powers) and Buddhist Aesthetics (7 things favorable to mental development), and Postmodern philosophical concepts of Michel Foucault, especially the concepts of marketing technology. Using Buddhist and Postmodern philosophy as a guideline for applying in the development of Buddhist tourism in Songkhla province, it can be applied in 8 parts, namely, resources, tourism landscape management, cooperation (government, temples, and communities), personnel, facilities, stores/souvenir items, information, and public relations. It is a new body of knowledge and model guidelines for the development of Buddhist tourism. It is a new body of knowledge for the development of Buddhism tourism under the "LVW-BDTI" model.

Keywords: Buddhist Philosophy, Postmodern Philosophy, Buddhist Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยว เป็นการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลินและพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไข 3 ประการ คือ เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เดินทางด้วยความสมัครใจ และเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2550) ในประเทศไทยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ถือเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก (ศุภลักษณ์ อัครางกูร, 2551) และสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในประเทศและภายนอกประเทศให้เดินทางท่องเที่ยว คือ ศาสนสถาน ได้แก่ โบสถ์ วิหาร เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวบรวมศิลปะด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมฝาผนัง เป็นต้น (พันธ์ทิพา ณ พัทลุง, 2550) การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในกลุ่มผู้สนใจพิเศษที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ 1. เป็นการเดินทางไปเพื่อการบำเพ็ญบุญกุศลริยาวัตร 10 อย่างใดอย่างหนึ่ง 2) เป็นการเดินทางไปเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และปฏิบัติธรรม ณ พุทธศาสนสถานแห่งใดแห่งหนึ่ง และ 3. เป็นการเดินทางไปเพื่อเข้าร่วมศาสนพิธี งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เช่น การไปทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ตักบาตรดอกไม้ แห่เทียนพรรษา เป็นต้น (ภัทร์สุภา สีสานภาพรรณ, 2551) นักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวตามวัด สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นสิริมงคลของชีวิต วัดจัดเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงอารยธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม เป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญยิ่งของคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน จัดเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญรูปแบบหนึ่งของประเทศไทย เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือประมาณ 50 กว่าปีที่ผ่านมา นับเป็นยุคการท่องเที่ยวที่มีความเจริญก้าวหน้าและธุรกิจการท่องเที่ยวก็ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทุกภาคส่วนในสังคม กลายเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ระดับต้น ๆ ของประเทศ ประเทศไทยได้เริ่มให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวมานานกว่า 40 ปี โดยมีวิสัยทัศน์ว่า การท่องเที่ยวจะเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ จึงมีการวางแผน นโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศขึ้นมา (สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์, 2549) รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดการทางด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก มีการสำรวจทรัพยากรของประเทศ ที่จะสามารถนำมาเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติกันมากมาย ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม และวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีโครงการเปิดมุมมองใหม่ทางการท่องเที่ยว หลากหลายรูปแบบ และหลายแหล่ง จนทำให้วงการทางด้านธุรกิจการท่องเที่ยวเจริญเติบโต คึกคัก มีผู้คนมากมายหันมาให้ความสนใจที่จะเข้ามาสู่วงธุรกิจการท่องเที่ยว (ชนัญ วงษ์วิภาค และคณะ, 2547) และด้วยลักษณะของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปจากการท่องเที่ยวแบบนวยุค (Modern Tourism) ที่เน้น

การท่องเที่ยวเชิงปริมาณมาสู่การท่องเที่ยวแบบหลังนวยุค (Postmodern Tourism) ที่เน้นการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเฉพาะด้าน เช่น การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสดี เนื่องจากมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2550) และมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติพร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและได้ศึกษาการนำศาสนาและวัฒนธรรมของไทยมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน วัดวาอาราม สถาปัตยกรรม แหล่งประวัติศาสตร์ศิลปกรรม การละเล่นพื้นบ้าน นาฏศิลป์ เทศกาลงานประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

การท่องเที่ยวในสังคมปัจจุบัน มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนเป็นจำนวนมากและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน บางครั้งก็อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพระภิกษุสามเณรภายในวัด เมื่อพื้นที่วัดกลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวก็ก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน ปัญหาการจัดพื้นที่วัดบางส่วนเป็นสถานที่จอดรถ ปัญหาเรื่องสถานที่จำหน่ายสินค้า ปัญหาเรื่องการค้าจัดขยะ เหล่านี้คือ ตัวอย่างปัญหาบางส่วนที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ถือเป็นมูลเหตุแรงจูงใจที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลาว่า สามารถตอบโจทย์ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนหรือชุมชนได้อย่างไร และสามารถพัฒนาคุณภาพวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยวและผู้คนในพื้นที่แหล่งการท่องเที่ยวได้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
3. เพื่อนำพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และแนวทางต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) มีขั้นตอนวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาวิจัยทางเอกสาร

ผู้วิจัยศึกษาโดยการแบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539
2. ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วรรณคดี หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และผลงานตีพิมพ์ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษทางวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญากับปรัชญาหลังนวยุค จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์ พระไตรปิฎก วรรณคดี และเอกสารรายงานการวิจัย ตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนาและปรัชญาหลังนวยุค และทำการสัมภาษณ์ข้อมูล โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกชนิดมีโครงสร้างที่ผ่านขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ การตรวจสอบเครื่องจากผู้ทรงวุฒิ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา จำนวน 24 รูป/คน คน เพื่อการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์สังเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา สรุปผลที่ได้จากการวิจัย พร้อมข้อเสนอแนะ และประเด็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

4. สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัย

นำข้อมูลจากการวิจัยมาสรุปผลเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา และนำเสนอผลการวิจัยออกมาในรูปของรูปแบบ (Model) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยนักท่องเที่ยวมีความเชื่อว่า การได้มาสัมผัสการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และได้ร่วมทำความดี ย่อมเป็นสิริมงคลทั้งต่อตนเองและครอบครัว

2. พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาพบว่า หลักพุทธปรัชญา ได้แก่ หลักพุทธอภิปรัชญา (ชั้น 5) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา 2) หลักพุทธจริยศาสตร์ (พุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม 4) และพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปายะ 7) มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนของฝ่ายผู้จัดการการท่องเที่ยวเองและฝ่ายนักท่องเที่ยวทั้งในแง่ของพัฒนาแห่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะวัดให้มีภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน มีความสะอาดสวยงาม และในแง่ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คน ส่วนแนวคิดทางปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่องเทคโนโลยีการตลาด มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในแง่ของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการตลาดเข้ามาพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว

3. พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

จากการศึกษาพบว่า หลักพุทธปรัชญา ได้แก่ หลักพุทธอภิปรัชญา (ชั้น 5) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา 2) หลักพุทธจริยศาสตร์ (มรรคมืองค์ 8) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม 5) หลักพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปายะ 7) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในส่วนของผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้คุณภาพ การปรับแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยการนำหลักพุทธปรัชญาแต่ละหมวดมาประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสม เช่น การนำหลักชั้น 5 หลักปัญญา 2 หลักมรรคมืองค์ 8 และหลักพละธรรม 4 มาประยุกต์ในการพัฒนาบุคคล การนำหลักสัปายะ 7 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสะอาดสบาย เกิดความสวยงามที่เรียกว่า สัปายะ ในส่วนของแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่อง เทคโนโลยีการตลาดนั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลาในแง่ของการใช้เทคโนโลยี การใช้หลักการตลาดมาดำเนินการเพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีงามส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา โดยเชื่อว่า เป็นสิริมงคลต่อชีวิต

การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา เป็นการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ ด้านศาสนสถานสิ่งปลูกสร้างภายในวัด ด้านศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูป รูปเคารพบูชา และวัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง ด้านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การปิดทองไหว้พระ การทำสังฆทาน การทำบุญ การสะเดาะเคราะห์ การปิด

ทองฝิ่งลูกนิมิต โดยมีวัดในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ วัดพระราชประดิษฐาน (วัดพะโคะ) วัดเจ้ทั้งพระ วัดแหลมพ้อ และวัดมหิตตมังคลาราม (วัดหาดใหญ่ใน) ทุกวัดที่ใช้เป็นพื้นที่ศึกษาล้วนมีความพร้อมสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษกร ถาวรประสิทธิ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสงขลา” พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน/เที่ยวชมวัด และเพื่อนัมัสการ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของแหล่งท่องเที่ยว (บุษกร ถาวรประสิทธิ์, 2559)

2. พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

หลักพุทธปรัชญาที่มีความเชื่อมโยงและสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักพุทธอภิปรัชญา (ขันธ 5) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา 2) หลักพุทธจริยศาสตร์ (พุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม 4) และหลักพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปปายะ 7) โดยเป็นพุทธปรัชญาที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ทั้งในส่วนของพัฒนาบุคคลและการพัฒนาแห่งท่องเที่ยวส่วนแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่องเทคโนโลยีการตลาด สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะของการใช้เทคโนโลยี การใช้การตลาดเข้ามาช่วยขับเคลื่อนในด้านข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริภัทรา รักษาพล เรื่อง “บทบาทของวัดประยูรวงศาวาสวรวิหารในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนพหุวัฒนธรรมตามหลักพุทธสันติวิธี” พบว่า 1) การท่องเที่ยวชุมชน จะประสบความสำเร็จและมียั่งยืนได้นั้นสำคัญอย่างยิ่ง คือ การได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนในการร่วมด้วยช่วยกันรักษาทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมของชุมชนไว้คงอยู่และเป็นที่รู้จัก สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทั้งนี้ หลักสาราณียธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาถือได้ว่า เป็นเครื่องมือผูกความรักสามัคคีในชุมชนและสามารถช่วยให้ชุมชนก้าวข้ามผ่านความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติและศาสนา 2) บริบทของวัดประยูรวงศาวาสวรวิหารในด้านการท่องเที่ยวชุมชน วัดถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นกระตุ้นจิตสำนึกในการรักษามรดกทางวัฒนธรรม 3) บทบาทของวัดประยูรวงศาวาสวรวิหารในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนพหุวัฒนธรรม ได้แก่ การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรชุมชน พัฒนาการเรียนรู้และการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชน (ศิริภัทรา รักษาพล, 2559)

3. การนำพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

หลักพุทธปรัชญา ได้แก่ หลักพุทธอภิปรัชญา (ขันธ 5) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา 2) หลักพุทธจริยศาสตร์ (มรรคมืองค์ 8) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม 5) หลักพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปปายะ 7) สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา โดยหลักพุทธปรัชญาที่นำมาเสนอมีความเหมาะสมต่อการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคล การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสัปปายะ ส่วนแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่อง เทคโนโลยีการตลาด สามารถใช้เป็นแนวทางการ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลาในส่วนของเทคโนโลยี การใช้ การตลาดเข้ามาขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความสอดคล้องกับ งานวิจัยของประวิทย์ เสงพระธานี เรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัด ขอนแก่น” พบว่า ในสมัยพุทธกาลมีการสร้างและส่งเสริมวัดให้เป็นสถานที่ที่มีความสะดวกสบาย 3 ประการ คือ 1) สถานที่อยู่ที่เหมาะสม 2) บุคลากรที่มีความรู้และความประพฤติดี 3) เป็นสถานที่เหมาะแก่การศึกษาและปฏิบัติธรรม และการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการให้ทาน การรักษาศีลและการเจริญภาวนา (ประวิทย์ เสงพระ ธานี, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่และแนวทางต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

โมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

Model : LVW-BDTI

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรื่อง แนวทางการ ประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

ในจังหวัดสงขลา ซึ่งมีโมเดล คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

ภูมิทัศน์ (Landscape) หมายถึง การสร้างบรรยากาศและภูมิทัศน์ของวัด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นสัปปายะ ความสะดวกสบาย มีความร่มรื่น

วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง การมีวิสัยทัศน์ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โลกทัศน์ (World View) หมายถึง การได้เปิดหู เปิดตา มีการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองและสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

ชีวทัศน์ (Bio - View) หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวได้มาท่องเที่ยวและได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ การมีวิถีดำรงชีวิตของแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่น ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความสุขได้

ธรรมทัศน์ (Dharmic View) หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวได้มาเยี่ยมชม ทำให้การเกิดมุมมอง เกิดความคิด หรือได้แง่คิดต่าง ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างแท้จริง

ตรีทัศน์ (Three Training View) หมายถึง การได้เกิดมุมมองทั้งโลกทัศน์ ชิวทัศน์ และธรรมทัศน์ไปพร้อมกัน จนทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ญาณทัศน์ (Insight View) หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา อันนำไปสู่การหยั่งรู้ในความเป็นจริงของโลกและชีวิต และสามารถอาศัยอยู่ในโลกอย่างมีความสุขที่แท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา มีแนวคิดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยนักท่องเที่ยวมีความเชื่อว่า การได้มาสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และได้ร่วมทำความดี ย่อมเป็นสิริมงคลทั้งต่อตนเองและครอบครัว

หลักพุทธปรัชญาในทางพระพุทธศาสนา และหลักปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ ถือเป็นแนวคิดสำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า เป็นแนวคิดสำคัญและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาได้จริง นอกจากนั้น จากการศึกษาทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ภายใต้กรอบโมเดล “LV – WBTD - I” ที่ช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลาเกิดความยั่งยืน พร้อมทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2550). การวางแผนและพัฒนาลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชนัญ วงษ์วิภาค และคณะ. (2547). การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ใน วิทยานิพนธ์โบราณคดีมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2550). ก้าวต่อไป...การท่องเที่ยวไทยในเวทีอาเซียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- บุษกร ถาวรประสิทธิ์. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ประวิทย์ เสงพระธานี. (2561). การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พันธ์ทิพา ณ พัทลุง. (2550). โครงการตำราเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา. ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ภัทร์สุภา สีสานภาพรรณ. (2551). การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ศิริภัทรา รักษาพล. (2559). บทบาทของวัดประยูรวงศาวาสวรวิหารในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนพหุวัฒนธรรมตามหลักพุทธสันติวิธี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสดา มหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2551). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา.
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2549). การบริหารการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นวตสาร จำกัด.